

УДК 331

Г.Т. Пальчевич, доц., канд. екон. наук, Г.О. Козинець, магістрант
Кіровоградський національний технічний університет

Використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в контексті інноваційного розвитку економіки

У статті охарактеризовано напрями використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання в умовах активізації інноваційного розвитку. Розглянуто механізм розподілу прибутку підприємства. Акцентовано увагу на фінансуванні розвитку людського капіталу на мікрорівні.
фінансові ресурси, суб'єкт, економіка

Основною метою формування та використання фінансових ресурсів у сфері підприємництва є підвищення ефективності всіх напрямків діяльності суб'єктів господарювання і забезпечення їх подальшого розвитку. Це можливо при спрямуванні фінансових ресурсів на впровадження нових технологій, поліпшення використання основних фондів, прискорення обороту оборотних коштів тощо.

Вживання підприємств у сучасних економічних умовах, що характеризуються інфляцією, недостатньо прогнозованими коливаннями курсів валют та зростанням відсотків за користування кредитами, зниженням платоспроможного попиту покупців, залежить від ефективного управління їх фінансово-господарською діяльністю, обґрунтованого застосування прогресивних методів та методик планування, розподілу та контролю за використанням фінансових ресурсів. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають проблеми здійснення систематичного пошуку резервів зростання фінансових ресурсів підприємства та ефективного їх використання.

Питання сутності, значущості, ефективності формування, раціонального використання фінансових ресурсів розглядалися в наукових працях О.Д. Василика, Н.Т. Гуляєвої, І.В. Зятковського, Г.Г. Кірейцева, В.В. Ковальова, В.Д. Лагутіна, В.М. Опаріна, А.М. Поддєрьогіна, П.А. Стецюка, С.В. Хачатуряна, Є.І. Шохіна. Разом з тим сьогодні поглибленого наукового дослідження потребують питання, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами підприємства, особливо на стадії їх використання.

Метою даної статті є дослідження механізмів використання фінансових ресурсів підприємства із врахуванням вимог інноваційного розвитку економіки.

Ефективність функціонування суб'єктів господарювання неможливо забезпечити без раціонального використання акумульованих фінансових ресурсів, що стосується спрямування коштів підприємства не лише на забезпечення поточних споживчих потреб, а й на розширене відтворення. З цією метою необхідно під час розподілу прибутку встановити обґрунтовані пріоритети розподілу з врахуванням обмеженості ресурсів та визначити конкретні цілі, для досягнення яких будуть мобілізуватися ресурси підприємства. Під час розподілу прибутку підприємства важливо досягти оптимального поєднання таких завдань його ефективного використання:

- здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства;

- підвищення рівня добробуту власників підприємства;
- забезпечення зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання у коротко- та довготерміновій перспективах;
- підвищення інвестиційної привабливості підприємства;
- забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, яка передбачає їх участь у розподілі прибутку;
- реалізація соціального розвитку підприємства;
- розширення джерел фінансових ресурсів підприємства;
- розвиток матеріально-технічної бази за рахунок капіталізованої частини прибутку;
- підвищення рівня платоспроможності підприємства в результаті спрямування капіталізованого прибутку в обіговий капітал;
- зменшення ризиків діяльності внаслідок формування та поповнення резервного фонду, інших фондів спеціального призначення.

Стратегічними завданнями управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, з урахуванням яких необхідно здійснювати розподіл прибутку, є наступні:

- забезпечення економічної ефективності ключових напрямків діяльності;
- забезпечення додаткового розвитку і отримання максимальної вартості підприємства;
- забезпечення стабільної прибутковості діяльності;
- створення нових і розвиток існуючих напрямків діяльності для забезпечення подальшого розвитку;
- використання реальних можливостей і концентрації потужностей з метою створення потенціалу розвитку;
- розвиток підприємства шляхом ефективного використання капіталу;
- створення стійкого потенціалу розвитку за різних сценаріїв змін.

В умовах функціонування ринкової економіки України дуже важливо оптимізувати механізм розподілу прибутку, адже безпосередньо залежними від нього є дієвість господарської самостійності та самофінансування підприємства. Від удосконалення форм і методів розподілу прибутку залежить зацікавленість підприємства та окремих працівників у постійному підвищенні ефективності діяльності та покращенні кінцевих фінансових результатів.

Використання морально застарілої, але фізично зношеної техніки призводить до відносного збільшення витрат на виробництво, стримує вдосконалення технологічного процесу. У зв'язку з цим на підприємстві постає проблема вибору: або зазнавати збитків від дострокової заміни застарілих засобів праці, але отримати економію від впровадження більш прогресивної технології, або експлуатувати морально застаріле обладнання до повного списання його вартості, але втратити можливості зростання ефективності виробництва у перспективі. Практика свідчить, що загроза втратити ринок збуту через надання конкурентами більш досконалих послуг змушує виробника обирати дострокову заміну. Задля вчасного оновлення основних фондів підприємства необхідно забезпечити ефективне використання коштів амортизаційного фонду.

Важливою умовою ефективного використання амортизаційних відрахувань як джерела фінансування капітальних вкладень є цільове використання коштів на:

- фінансування реальних інвестицій, тобто на придбання нового обладнання замість вибулого;
- здійснення капітального ремонту основних засобів, здійснення реконструкції, модернізації, технічного переозброєння й інших видів поліпшення основних засобів;
- механізацію і автоматизацію виробничих процесів;

▪ придбання нових видів нематеріальних активів, пов'язаних, у першу чергу, з інноваційною діяльністю.

Використання амортизаційного фонду на споживання, покриття поточних господарських витрат суперечить його економічній природі, що не виключає тимчасового використання цих коштів на інвестиційні цілі в різних формах короткострокових фінансових вкладень. Проте в процесі формування амортизаційної політики повинні бути регламентовані умови фінансових операцій з ними до їх використання в реінвестуванні основного капіталу і за підсумком забезпечені умови цільового використання коштів.

Позитивний результат і успішна діяльність підприємства багато в чому залежать від його здатності до інноваційної діяльності – діяльності, яка спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних послуг. Тому виникає необхідність знайти і обґрунтувати таку інноваційну стратегію розвитку, яка б підвищила ефективність роботи підприємства, зробила послуги конкурентоспроможними, підвищила престиж підприємства на ринку.

На сучасному етапі інноваційно-активними підприємствами кошти використовуються переважно на придбання машин та обладнання, пов'язаних з упровадженням інновацій. Значно менше коштів витрачається на підготовку виробництва для запровадження таких інновацій. Та найменшою є сума коштів, що використовується на впровадження нових технологій. Тобто, утворюється розбалансованість витрат, більше витрачається на підготовку до упровадження і зовсім невелику частку займають витрати підприємств на придбання саме інноваційних технологій.

На сьогоднішній день інновації з погляду конкретного підприємства розглядаються як один з основних засобів його адаптації до зовнішнього середовища. Саме інноваційний розвиток містить у собі значний потенціал економічного зростання підприємства, але принести позитивні результати може тільки розумна, орієнтована на відтворювальний процес інноваційна політика підприємства з урахуванням стратегічних цілей, сучасних методів управління виробництвом, пріоритетів та специфіки діяльності.

Можливі стратегії розвитку підприємства включають в себе стратегії оновлення, спеціалізації, розширення, диверсифікації, реструктуризації. Впровадження цих стратегій принесе позитивні результати тільки за умови використання інновацій. Інновація охоплює весь спектр видів діяльності підприємства – від досліджень і розробок і аж до маркетингу, орієнтуючи виробництво на створення послуг, відмінних від тих, що створюються підприємствами конкурентами.

Інноваційний шлях розвитку – єдиний можливий напрямок забезпечення конкурентоспроможності підприємства в сучасних економічних умовах. З огляду на європейські стандарти виникає необхідність швидкої переорієнтації на нові технології, оновлення основних фондів підприємства для забезпечення конкурентоспроможності на ринку; зростання обсягів фінансування інноваційної сфери шляхом розробки власних інноваційних проектів з подальшим їх впровадженням; сприяння зацікавленості підприємств до впровадження інновацій шляхом створення певних умов – чітке законодавче регулювання діяльності, надання «податкових канікул» для підприємств та інші; збільшення фінансування інноваційних проектів шляхом отримання ресурсів з державного бюджету.

На підприємстві можуть розроблятися, використовуватися та впроваджуватися інновації-продукти – нові види послуг; інновації-технології – нові форми організації

виробничого циклу чи вдосконалення виробничо-технічної бази, нові методи організації перевезень; інновації-управління – автоматизація процесів управління.

Особливу увагу на підприємстві, на нашу думку, слід надавати питанням формування людського капіталу, оскільки це значною мірою визначає рівень його конкурентоспроможності. А процес формування людського капіталу і його ефективного використання головним чином залежить від обсягів вкладень у нього як у грошовій, так і у не грошовій формах. Простої аналогії достатньо для того, щоб зрозуміти значення інвестицій у людський капітал. Як недостатній рівень вкладень в основні фонди підприємства призводить до їх катастрофічного зносу, так і відсутність на підприємстві необхідних цілеспрямованих інвестицій в людський капітал здатне привести його у стан деградації. Незважаючи на труднощі і перешкоди, розвиток людського капіталу, в тому числі його науково-технічної складової, залишається життєво важливим пріоритетом у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

Людський фактор є найважливішим серед факторів, що впливають на ефективність діяльності суб'єкта господарювання, дієвість якого, в свою чергу, визначається обсягом витрат роботодавця на персонал. Підприємства, котрі постійно займаються питаннями інвестування у розвиток персоналу, відзначаються високим рівнем прибутковості, фінансової стійкості та швидко здобувають вагомі конкурентні переваги.

Інвестиції у розвиток людського капіталу є одним із основних факторів зростання продуктивності праці, подолання кризових явищ та досягнення високих темпів економічного зростання.

Вартісна характеристика людського капіталу дає можливість систематизувати інвестиції в людський капітал: витрати на освіту, включаючи загальну і спеціальну, формальну і неформальну, підготовку на робочому місці; витрати на охорону здоров'я, що складаються з витрат на профілактику захворювань, медичне обслуговування, дієтичне харчування, поліпшення житлових умов; витрати на мобільність, завдяки яким працівники мігрують з місць з відносно низькою продуктивністю в місця з відносно високою продуктивністю, і витрати на пошук інформації про ціни і доходи.

Слід зазначити, що інвестиції в людський капітал на підприємстві мають особливості, що відрізняють їх від інших видів інвестицій:

- віддача від інвестицій у людський капітал залежить безпосередньо від терміну його використання, тобто визначається часом, що залишився до закінчення працездатного періоду життя людини. Чим раніше зроблено інвестиції в людину, тим довше, за інших рівних умов, вони даватимуть віддачу;
- за оцінками багатьох економістів, інвестиції в людський капітал є найвигіднішими як для окремої людини, так і для самого підприємства;
- якщо ж у процесі використання людського капіталу постійно робляться додаткові інвестиції у безперервну освіту, здоров'я тощо, то його якісні й кількісні характеристики (обсяг, цінність, якість) можуть поліпшуватися протягом майже всього життя людини і без спеціальних інвестицій;
- інвестиційний період фізичного капіталу (у середньому 1,5–2 роки) значно коротший порівняно з людським капіталом;
- інвестиції в людський капітал дають значний за обсягом, тривалий за часом та інтегральний за характером економічний і соціальний ефекти.

Інвестиції у зміцнення здоров'я, крім того, що мають велике значення для окремої людини, також забезпечують формування та ефективне використання людського потенціалу, ще й підвищують можливості одержання додаткових доходів. З іншого боку, саме міцне фізичне і психологічне здоров'я стають важливою умовою здобуття освіти та професійних знань і навичок.

Необхідність сталого інноваційного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності вимагає наявності висококваліфікованих кадрів та безперервної системи підвищення кваліфікації, а тому виступає пріоритетною проблемою дослідження. Освіта, як вирішальний чинник соціально-економічного розвитку, забезпечує формування трудового потенціалу, реалізація якого супроводжується капіталізацією знань і, як наслідок, отриманням економічної вигоди. Водночас, трудовий потенціал, як елемент людського капіталу, втілюється в праці кваліфікованих робітників, частка яких залежить від технологій, що застосовуються на підприємстві. Чим більша частка технологій, тим вищі вимоги до трудового потенціалу, а отже, вдосконалення технологій чи перехід на нові технології вимагає інвестицій у підвищення кваліфікації і перекваліфікацію робітників, модернізацію системи професійної підготовки та використання досвіду країн Західної Європи і США у становленні системи безперервного навчання (life-long learning).

Ефективне фінансування розвитку людського капіталу призводить до покращення його якісних характеристик. Мова йде насамперед про зростання продуктивності праці, підвищення рівня ініціативності, скорочення втрат робочого часу, підвищення рівня якості наданих послуг, а також скорочення плинності кадрів.

Таким чином, інвестування в розвиток персоналу є складним економічним процесом. Підприємство, інвестуючи в розвиток персоналу протягом певного періоду часу, очікує отримати майбутні доходи за рахунок зростання продуктивності праці, і як наслідок – збільшення обсягу виробництва продукції (послуг), оптимізації чисельності персоналу, скорочення непродуктивних витрат часу, зростання конкурентоспроможності продукції завдяки покращенню їх якості та оптимізації витрат на їх виробництво. Інвестиції в розвиток людського капіталу – це поліпшення перспектив економічного зростання підприємства.

Варто пам'ятати, що інноваційно-інвестиційний розвиток транспортного підприємства можливий лише на основі науково обґрунтованої технологічної політики. Для цього необхідно спрямувати зусилля на підвищення економіко-технічної освіти керівників і спеціалістів підприємства, формування умов для підготовки кадрів потрібної кваліфікації, створення системи управління фінансовими потоками.

Для стимулювання інноваційного розвитку на підприємстві необхідно, щоб на державному рівні також відбулися зміни у практиці державного макрорегулювання інноваційно-технологічної сфери. Потрібно стимулювати розроблення прогресивної техніки, налагодити виробництво конкурентної продукції та послуг в Україні, удосконалити податкову та митну політику. Також, на нашу думку, доцільним є законодавче закріплення стимулювання застосування підприємствами енергозберігаючих та безпечних щодо природи технологій (англ. *clean technologies, environment friendly technologies*) і забезпечити пільги споживачам послуг за такими технологіями.

Державна підтримка підприємницької діяльності може здійснюватись за допомогою:

- передачі підприємцям державного майна, земельних ділянок для здійснення підприємницької діяльності;
- сприяння організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування, підготовки та перепідготовки кадрів, облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої та соціальної інфраструктури;
- стимулювання за допомогою економічних важелів (цілових субсидій, податкових пільг) для модернізування технології, інноваційної діяльності, освоєння нових видів товарів та послуг;
- надання підприємцям цілових кредитів.

Саме завдяки спрямуванню фінансових ресурсів на забезпечення інноваційного розвитку підприємство зможе вийти на новий рівень діяльності та стати конкурентоспроможним за сучасної економічної ситуації.

Список літератури

1. Азаренкова Г.М. Фінансові ресурси та фінансові потоки [Текст] : теоретичний аналіз / Г. М. Азаренкова ; Національний банк України, Українська академія банківської справи. Харківська філія. - Х. : ПП Яковлева, 2003. - 102 с.: рис., табл. - Бібліогр.: с. 95-102.
2. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия [Текст] / И. А. Бланк. - К. : Эльга : Ника-Центр, 2003. - 446 с.: рис. - (Энциклопедия финансового менеджера ; вып.2).
3. Іванієнко В.В., Мішина С.В. Концептуальна модель управління фінансовими ресурсами підприємств [Текст] / Іванієнко В.В., Вінецька С.В. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Динаміка наукових досліджень". – Том 21. Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – С.24 – 25.
4. Мішина С.В. Особливості науково-практичного застосування організаційно-економічного механізму управління фінансовими ресурсами промислових підприємств [Текст] / Мішина С.В. // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 190: В 4 т. Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С.516 – 521.
5. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення [Текст] / Опарін В. // Вісник НБУ. – 2000. - № 5. – С. 10 – 11.
6. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. [Текст] - 2008. - № 5. - С. 65-66.
7. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств [Текст] : монографія / П. А. Стецюк. - К. : ННЦ "Ін-т аграрної економіки", 2009. - 370 с.: рис., табл. - Бібліогр.: с. 339-367.
8. Чуницька І.І. Фінансові ресурси як базис формування фінансового потенціалу [Текст] / Чуницька І.І. // Економіка та держава. – 2007. - №5. – С. 29 – 31.

Г. Пальчевич, Г. Козинец

Использование финансовых ресурсов предприятия в контексте инновационного развития экономики

В статье охарактеризованы направления использования финансовых ресурсов субъектов хозяйствования в условиях активизации инновационного развития. Рассмотрен механизм распределения прибыли предприятия. Акцентировано внимание на финансировании развития человеческого капитала на микроуровне.

G. Palchevych, G. Kozinets

The usage of financial resources of businesses in the context of innovation development of economy

In article are described the directions of usage of the financial resources of entities in conditions of activation of innovation development. It also reviews the mechanism of distribution of profits. The attention is focused on financing the development of human capital at the micro level.

Одержано 21.03.12